

Niina Rantasalo

SOSIAALISTEN TAITOJEN
TUKEMINEN MILLY JA MOLLY
-KIRJOJEN AVULLA

Sosiaali- ja terveysala

2011

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Niina Rantasalo
Opinnäytetyön nimi	Sosiaalisten taitojen tukeminen Milly ja Molly -kirjojen avulla
Vuosi	2011
Kieli	suomi
Sivumäärä	45 + 1 liite
Ohjaaja	Hans Franz

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka aiheena on sosiaalisten taitojen tukeminen Milly ja Molly -kirjojen avulla. Kohderyhmä on vaasalaisen ostopalvelupäiväkodin, Vaasan englantilaisen leikkikoulun, junior-ryhmä. Ryhmässä on 19 lasta, joiden ikäjakama on 3-5 vuotta.

Tavoitteena on tutkia, voidaanko sosiaalisia taitoja tukea Milly ja Molly -kirjojen avulla. Samalla voidaan tutkia vuorovaikutuksellisen pienryhmätoiminnan mahdollisuuksia lasten osallisuuden lisäämisessä päiväkodin arjessa.

Työn toiminnallinen osuus toteutettiin 5 lapsen pienryhmissä keväällä 2011. Tuokioita oli yhteensä 16 kappaletta. Tuokiot koostuivat neljästä eri Milly ja Molly -kirjasta ja niihin liittyvistä luovan toiminnan tuokioista.

Toimintatuokioilla voidaan osoittaa, etteivät Milly ja Molly -sarjan kirjat sinällään tue lasten sosiaalisia taitoja, mutta yhdistettynä toimintaan pienryhmissä lasten osallisuus lisääntyy ja heidän sosiaaliset taitonsa vahvistuvat ryhmissä.

ABSTRACT

Author	Niina Rantasalo
Title	Supporting Social Skills with Milly and Molly Books
Year	2011
Language	Finnish
Pages	43+ 1 attachment
Name of Supervisor	Hans Franz

This research is a practice-based thesis and the topic is supporting social skills with Milly and Molly books. The target group includes the junior group in Vaasa English Playschool. In this group there were nineteen 3-5-year old children.

The goal of this research is to study if it is possible to support social skills with Milly and Molly books. A further goal is to study interaction in small group activity and its possibilities to support children's inclusion in everyday life at the day-care.

The practical part was carried out in the spring term of 2011, by dividing children in four smaller groups; each group had 5 children in it. Altogether there were 16 different group activities. During each group activity the groups went through four Milly and Molly books and had some creative activities after each session.

The outcome of this thesis is that one cannot support social skills with these books, but by working in smaller groups, children's inclusion increases and their social skills improve.

Keywords Social skills, fairy tales, Milly and Molly, small group activity.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	PÄIVÄHOITO SUOMESSA.....	9
	2.1 Historia.....	9
	2.2 Päivähoitoa koskeva lainsäädäntö.....	10
	2.3 Päivähoitopalvelut.....	10
	2.4 Ostopalvelupäiväkoti.....	11
	2.5 Vaasan englantilainen leikkikoulu.....	11
3	SOSIAALISTEN TAITOJEN MERKITYS.....	12
	3.1 Sosiaalisten taitojen kehitys varhaislapsuudessa.....	13
	3.1.1 Empatia.....	13
	3.1.2 Vertaissuhteiden merkitys.....	14
	3.1.3 Vaikeudet sosiaalisissa taidoissa.....	15
4	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	17
	4.1 Tutkimuksen taustat.....	19
	4.2 Haasteet.....	20
	4.3 Tavoitteet.....	20
5	TOIMINTATUOKIOT.....	22
6	MILLY AND MOLLY.....	24
7	SADUT LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA.....	25
8	TOIMINNALLINEN OSUUS.....	27
	8.1 Milly and Molly´s Monday.....	27
	8.1.1 Toiminta.....	27
	8.1.2 Pohdinta.....	29
	8.1.3 Päätelmä.....	30
	8.2 Milly and Beefy.....	31
	8.2.1 Toiminta.....	31
	8.2.2 Pohdinta.....	32
	8.2.3 Päätelmä.....	33

8.3	Milly and Molly and Taffy bogle.....	34
8.3.1	Toiminta	36
8.3.2	Pohdinta	36
8.3.3	Päätelmä	37
8.4	Milly, Molly and What Was That	37
8.4.1	Toiminta	38
8.4.2	Päätelmä	38
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
9.1	Tavoitteiden saavuttaminen	40
9.2	Haasteet.....	41
9.3	Relevanssi, validiteetti ja reliabiliteetti.....	42
9.4	Eettisyys	43
10	POHDINTA.....	43
10.1	Jatkotutkimusaiheet.....	44
	LÄHTEET	45

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen syklit s. 16

Kuva 1. Human emotion paddles s. 27

LIITELUETTELO

LIITE 1. Pienryhmäjako

s. 19

1 JOHDANTO

Olen toistakymmentä vuotta työskennellyt Vaasan englantilaisessa leikkikoulussa 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Vuosien saatossa olemme kokeilleet erilaisia menetelmiä, joilla olemme pyrkineet tukemaan lasten sosiaalisia taitoja, toisten huomioonottamista, empaattisuutta ja välittämistä. Mitään varsinaista työkalua tähän emme ole onnistuneet vakinaistamaan, vaan vuosien saatossa menetelmät ovat vaihdelleet erilaisten tapojen ympärillä. Kuitenkin olemme tietoisesti pyrkineet etsimään menetelmää, joka voisi olla pysyvä ja vakiintunut toimintamalli päiväkodissamme.

Syksyllä 2010 päiväkotiin saapui kirjaesite Englannista. Yksi esitteessä ollut kirjaesittely oli Uusi Seelantilaisen Gill Pittarin kirjoittama ja Chris Morrellin kuvittama, Milly ja Molly -kirjasarja. Henkilökunnan keskuudessa heräsi välitön kiinnostus kirjasarjaa kohtaan, sillä tämän ajateltiin olevan toimiva malli siihen, kuinka saada lisää työkaluja pyrkimyksessä tukea lapsia kohti parempia sosiaalisia taitoja.

Kiinnostuin kokeilemaan, voisiko tästä tulla meille vakiintunut käytäntö tuleville vuosille. Pohdimme yhdessä työyhteisössä niitä tavoitteita, joita haluamme toiminnallemme asettaa ja mitä toivoisimme saavuttavan tällä toiminnalla. Tahdoin toteuttaa opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä, jolloin havainnointi ja arviointi toimisivat opinnäytetyön tulosten analysoinnin välineenä.

2 PÄIVÄHOITO SUOMESSA

Suomalaista päivähoitojärjestelmää voidaan kuvata *educare*-käsitteellä. Sana tulee sanoista *education* ja *care giving*. Käsitteellä tahdotaan kuvata kahta erilaista, lapsiperheille tarkoitettua palvelua. Toisaalta päivähoito on sosiaalipalvelua perheille, jotta vanhemmilla olisi mahdollisuus käydä työssä, tästä sana *care giving*. Toinen päivähoiton funktio on kasvatuksellinen ja opetuksellinen ja tästä juontuu sana *education*. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006,186.)

2.1 Historia

Suomessa päivähoitolla on yli satavuotiset perinteet. Jo 1800-luvun lopulla voimistunut teollistuminen, kaupungistuminen ja vanhempien palkkatyöhön siirtyminen synnytti kansanlastentarhatoimintaa. Työssäkäyvien vanhempien lapsille tarvittiin paikka, jossa he voisivat saada hoivaa ja huolenpitoa, sillä uusi muutos yhteiskunnassa ei enää sallinut agraarisiin oloihin muodostunutta luontaista kasvatusta ja hoitoa. (Välimäki & Rauhala 2000.)

Tämän päivän päiväkotien varhaisina malleina pidetään Saksalaisen Friedrich Fröbelin perustamaa lastentarha-mallia. Vaikka kansakoulun perustajaa Uno Gygnaeusta pidetään yhtenä lastentarhatyön uranuurtajista Suomessa, ovat tutkijat kuitenkin päätyneet Helsingissä ensimmäisen yksityisen kansanlastentarhan perustajan, Hanna Rothmanin, antaneen varsinaisen mallin ja sysäyksen lastentarha toiminnan kehittymiselle Suomessa. (Ahopää ja Kinnunen 1998,3.) Hanna Rothman oli suorittanut lastentarhapedagogiset opintonsa Saksassa Pestalozzi-Fröbel Hausissa (Onnismaa 2010,29).

Pohjoismaista Suomi oli ensimmäinen maa, joka käynnisti lastentarhatoiminnan palvelemaan ja tukemaan perheitä kasvatustyössä. Myös Vaasassa päivähoitolla on pitkät perinteet. Suomen kaupungeista Vaasa oli yksi ensimmäisten joukossa, jotka aktiivisten kansalaisten kiinnostuksen seurauksena käynnisti kansanlastentarha toiminnan. Vuonna 1897 lastentarhanopettaja Elin Hedman perusti yksityi-

sen ruotsinkielisen lastentarhan ja veistokoulun. Ensimmäisten toimintavuosien jälkeen, hänen johdolla perustettiin suomenkielinen lastentarha Helsingin Hieta-lahteen. (Hänninen ja Valli 1986,110.)

2.2 Päivähoitoa koskeva lainsäädäntö

Suomessa lasten päivähoitoa ohjataan päivähoitolaille ja asetuksella (L 36/1973; L 239/1973.)Laki määrittää päivähoitoa koskevat vähimmäisvaatimukset, joiden pohjalta kunnat järjestävät asukkailleen lain määräämät palvelut. Laki antaa vanhemmille mahdollisuuden valita, millaisen hoitomuodon he lapsilleen tahtovat. Päivähoitolaki määrittää ensimmäisessä pykälässään päivähoidolla tarkoitettavan päiväkotihoitoa, perhepäivähoitoa, leikkitoimintaa tai muuta päivähoitotoimintaa.

Vuonna 1983 päivähoitolakiin kirjattiin kasvatustavoitteet, joiden pohjana oli parlamentaarinen kasvatustavoitekomitean mietintö. (STM 1999.) Kasvatustavoitteina kirjattiin lakiin kodin ja vanhempien tukeminen heidän kasvatustyössään, pysyvien ja turvallisten ihmissuhteiden merkitys yhdessä monipuolisen toiminnan kanssa sekä lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoidon tulee edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen, vanhempien tai holhoojan vakaumusta (L 36/1973.§ 2; § 2a.) Välillisesti päivähoitoon liittyy myös monia muita lakeja, kuten lastensuojelulaki (L 417 / 2007), laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) sekä laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (L1128/1996). Tämän lain puitteissa vanhemmilla on mahdollisuus hakea Kansaneläkelaitokselta yksityisen hoidon tukea, mikäli he käyttävät yksityistä päivähoitoa lapselleen.

2.3 Päivähoitopalvelut

Tänä päivänä Vaasassa tehdään laadukasta varhaiskasvatustyötä 35 päiväkodissa, joita löytyy kaupungin jokaiselta asuinalueelta. Näistä päiväkodeista 9 toteutetaan varhaiskasvatusta ruotsinkielellä ja 26 toimintaa toteutetaan suomenkielellä. Kaupungin omien yksiköiden lisäksi, kuntalaisilla on mahdollisuus hakea kaupungin

takaamia päiväkotipalveluita myös kaupungin kanssa ostopalvelusopimuksen solmineiden yksityisten päiväkotien taholta. Kaiken kaikkiaan Vaasan kaupungista löytyy seitsemän ostopalvelupäiväkotiä. (Vaasa 2009.)

2.4 Ostopalvelupäiväkoti

Solmiessaan ostopalvelusopimuksen kaupungin kanssa sitoutuu palveluntuottaja tarjoamaan perheille päivähoitopalveluita noudattaen kaikkia samoja lakeja sekä säädöksiä kuin mitä kaupungin omat yksiköt sitoutuvat noudattamaan. Päiväkodin toiminta noudattaa niin valtakunnallisia kuin Vaasan kaupunginkin omia varhaiskasvatuksen perusteita. Yksi näistä päiväkodeista on Vaasan englantilainen leikkikoulu.

2.5 Vaasan englantilainen leikkikoulu

Vaasan englantilainen leikkikoulu on perustettu vuonna 1968 aktiivisten vanhempien toimesta. Toiminnan varsinaiseksi perustajaksi on vanhoihin dokumentteihin kirjattu vaasalainen kulttuurivaikuttaja professori Irma Rewell. Hänen henkilökohtainen kiinnostuksensa oman lapsen vieraan kielen oppimiseen antoi alkusysäyksen Vaasan englantilaisen leikkikoulun syntymiselle. Mielenkiintoinen historiallinen merkitys on myös sillä, että hänen ansiostaan Suomeen perustettiin useita englantilaisia leikkikouluja 1970-luvulla. Vuosien saatossa toiminta on kehittynyt monella tavalla ja vuonna 2009 Vaasan kaupunki solmi ostopalvelusopimuksen leikkikoulun kanssa.

Tänä päivänä leikkikoulu toimii 35 vaasalaisen lapsen varhaiskasvatuksen paikana ja toiminta on täysin englanninkielistä. Toimintaa suunniteltaessa on henkilökunnan huomioitava, että toiminta tulee suunnitella sellaiseksi, että lasten on siihen mahdollisuus osallistua. Ymmärtämistä helpottavia kuvia ja esineitä tulee tarjota lapsille työkaluksi tukemaan englanninkielen ymmärtämistä. Yksi toiminnan oleellinen osa ovat toimintatuokiot pienryhmissä.

3 SOSIAALISTEN TAITOJEN MERKITYS

Sosiaalisia taitoja ja sosiaalisuutta erehdytään usein pitämään samankaltaisina ominaisuuksina, näin ei kuitenkaan ole. Liisa Keltikangas-Järvinen (2010a, 13) erottaa nämä kaksi määritelmää toisistaan uusimman kirjansa, sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot johdannossa seuraavanlaisesti. Hän toteaa sosiaalisuuden oleva synnynäinen temperamenttipiirre, kun taas sosiaaliset taidot ovat opittuja piirteitä. Hän avaa käsitteitä vielä mainitsemalla sosiaalisen ihmisen haluavan olla ihmisten kanssa tekemisissä, tämän kuitenkin tarkoittamatta hänen olevan taitava seuraihminen. Hyvillä sosiaalisilla taidoilla, ihminen omaa kykyä tulla toimeen toisten kanssa, hän osaa lukea tilanteita ja aistia ryhmässä vallitsevaa tunnetta mahdollistaen oman oikeanlaisen reagoinnin eri muutoksiin. Keltikangas-Järvisen mukaan lapsen ei tarvitse olla sosiaalinen oppiakseen sosiaalisia taitoja, mutta siitä saattaa olla hänelle etua. (Keltikangas-Järvinen 2010a, 18.)

Syntyessään tähän maailmaan, lapsella on utelias pilke silmissään. Joillakin lähestymisen ja kontaktin ottamisen tarve on toisia voimakkaampi ja toisilla lapsilla vetäytymisen tarve on voimakkaampi. Lapsen yksilölliset temperamenttipiirteet sekä aivojen ja hermoston biokemia saattavat antaa hänelle joko hyvät tai heikot valmiudet sosiaalisten taitojen oppimiseen. (Juusola 2011,30.)

Päivähoidossa vaaditaan lapsilta monenlaisia taitoja, sosiaalisten taitojen merkityksen ollessa yksi tärkeimmistä. Hyvät sosiaaliset taidot omaava lapsi osaa ottaa toiset huomioon, hän osaa antaa tilaa toisille, jäämättä itse kuitenkaan ulkopuoliseksi. Hän on ryhmässä sopeutuja, jolla on usein laaja ystäväverkosto ja hän voi halutessaan leikkiä niin tyttöjen kuin poikienkin kanssa. Hän osaa olla mukana leikeissä sekä pyytää mukaan muitakin. Yhteistyö on hänen kanssaan helpompaa, sillä myönteisen minäkuvan myötä hän osaa ottaa vastaan kritiikkiä sekä hän hallitsee negatiiviset tunteensa paremmin kuin heikoimmilla sosiaalisilla taidoilla operoiva lapsi. Hänelle muodostuu kuin itsestään vahva, hyvä itsetunto, joka on Liisa Keltikangas-Järvisen mukaan, on oleellinen osa ihmisen hyvinvointia.

Liisa Keltikangas-Järvinen (2010B, 17–22.) avaa itsetunnon käsitettä kirjassaan *Hyvä itsetunto seuraavin ominaisuuksin*; itsetunto on tunnetta, että on hyvä, se on itseluottamusta ja itsensä arvostamista, siihen liittyy oman elämän näkemistä arvokkaana ja ainutkertaisena, se on kykyä arvostaa muita, siihen kuuluu epäonnistumisten ja pettymysten sietämistä sekä itsenäisyyttä ja riippumattomuutta omilla ratkaisuissa. Kaikkia näitä ominaisuuksia kuuluu sosiaalisiin taitoihin mitä suurimmissa määrin ja on selvää, että lapsi jolla nämä osa-alueet ovat hallussa pärjää hyvin muiden seurassa.

Kirjailija ja perheterapeutti Jesper Juul toteaa itsetunnon voimakkuuden olevan suoraan yhteydessä sen seikan kanssa, kuinka olemme lapsuudessamme saaneet kokea nähdyn ja kuullun tulemisen tunteen (Juul 2006,23). Varhaiskasvattajilla on tärkeä rooli lasten terveen itsetunnon kasvun tukemisessa.

3.1 Sosiaalisten taitojen kehitys varhaislapsuudessa

Lapsen sosiaalisella kehityksellä voidaan tarkoittaa monenlaisia eri taitoja joita lapsi kasvaessaan omaksuu. Niitä ovat niin vuorovaikutustaidot kuin kyky tulla toimeen ryhmässäkin. Lapsi oppii omaksumaan erilaisia arvoja ja rooleja lähiympäristöstään ja havainnoimalla omaksuu uudenlaisia tapoja toimia eri tilanteissa. Lapsen sosiaaliseen kehitykseen vaikuttaa ensisijaisesti lapsen vanhemmat, mutta myös muut lapsen lähipiiriin kuuluvat aikuiset. Lapsi oppii aikuisilta asenteista ja arvoja, joiden avulla hän muodostaa omaa suhtautumistaan muihin ihmisiin ympärillään. (Vilén ym. 2006,156.)

3.1.1 Empatia

Empatialla tarkoitetaan lapsen kykyä ymmärtää toisen tunteita ja hänen kykyään samaistua noihin tunteisiin. Empaattisuus on tärkeä ominaisuus lapselle, sillä sen avulla hän kykenee säätelemään toimintaansa ryhmässä ja hän kykenee huomioimaan muutkin ryhmän jäsenet.

Anne Peltonen kirjoittaa omassa kappaleessaan kirjassa *Tunnekuksu* empatian olevan ominaisuus, jota aikuinen voi opettaa lapselle. Hän mainitsee erilaisten sa-

tujen ja tarinoiden olevan apukeinoja, joilla lapselle voidaan empatiaa opettaa. Hän toteaa myös aikuisen omalla toiminnalla ja esimerkillä olevan lapsen oppimista tukeva merkitys. (2005, 71 – 72.)

Tutkijat ovat kiistelleet siitä, voidaanko empatiaa opettaa vai ovatko empatia synnynäinen ominaisuus. Reijo Kauppila on kuitenkin vakuuttunut, että empatia on yksi sosiaalisen vuorovaikutuksen osa-alueista ja on näin ollen opeteltavissa oleva taito. Hän muistuttaa kuitenkin, että joillain lapsilla on siihen paremmat valmiudet kuin toisilla. (Kauppila 2005, 186.)

Anne Peltonen jatkaa artikkelissaan, että lapsen omien tunteiden tunnistaminen ja hyväksyminen on avainasemassa opetellessamme hyväksymään ja tunnistamaan toisen tunteita. (Peltonen 2005,71–72) Erilaisten tunteiden, niin positiivisten kuin negatiivistenkin tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen on tärkeä taito lapselle. Tunteita täytyy opettaa lapselle, ilman tätä taitoa lapselle ei ole mahdollista omaksua empatian taitoa.(Cacciatore 2007,18.)

3.1.2 Vertaissuhteiden merkitys

Viime vuosikymmenillä lapsen vertaissuhteiden eli samanikäisten, suunnilleen samalla kehitystasolla olevien lasten kanssa solmittujen suhteiden merkitys on ollut tutkijoiden mielenkiinnon kohteina. Tänä päivänä tiedetään, että vertaisten kanssa opitaan tietoja, taitoja sekä omaksutaan asenteita, jotka vaikuttavat lapsuusajan lisäksi pitkälle tulevaisuuteen. (Salmivalli 2005,15.)

Ikätoverit ovat välttämättömiä lapsen sosiaalisten taitojen kehitykselle, ryhmässä olemisen taitojen kehitykselle sekä terveen itsetunnon kehitykselle. Myös ne poikkeukselliset lapset, jotka tuntuvat viihtyvän omissa oloissaan tarvitsevat vertaisryhmää hyvään sosiaaliseen kasvuun. (Sinkkonen 2008,273.)

J. Bowlbyn kiintymyssuhdeteorian mukaan vanhemmat ja ennen kaikkea suhde ensisijaiseen hoitajaan on se perusta, joka luo pohjan persoonallisuuden kehitykselle ja tätä kautta myös sosiaalisuudelle. Hänen mukaansa se millainen sisäinen

malli lapselle jää koskien vuorovaikutusta, vaikuttaa hänen myöhempään kanssakäymiseen muiden kanssa. (Salmivalli 2005,21.)

J. R Harrisin esittää hieman toisenlaisen ajatuksen lapsen sosiaalisuuden kehitykselle. Hänen mukaansa juuri vertaisryhmän vaikutukset ovat voimakkaammat kuin vanhempien vaikutukset lapsen persoonallisuuden kehityksessä ja hänen sosiaalisuutensa muodostumisessa.(Salmivalli 2005, 21.)

Näiden kahden ääripään teorian keskelle asettuu yleinen käsitys siitä, että molemmilla, niin vanhemmilla kuin vertaisryhmällä on oma tärkeä merkitys lapsen kehityksessä. Lapsen suhteella vanhempiin ja vertaisryhmään on omat erilaiset kehitystehtävänsä. On hyväksyttävä, että lapsen geneettiset tekijät sekä hänen synnynnäinen temperamenttinsa yhteisvaikutuksessa hänen vuorovaikutuksensa kokemuksiin muokkaavat hänestä yksilön.(Salmivalli 2005,21.)

Kaverisuhteilla katsotaan olevan oleellinen merkitys lapsen sosiaaliselle ja henkilökohtaiselle identiteettikehitykselle. Ryhmässä saadut positiiviset ja negatiiviset kokemukset kaverisuhteista muokkaavat lapsen kehitystä sosiaalisissa taidoissa. Mikäli kaverisuhteita on niukasti tai lapsen sosiaaliset taidot ontuvat vertaisryhmässä, saattaa se lisätä lapsen stressikokemusta merkittävästi.(Koivunen 2009, 52.)

Vaikka tutkimuksia vertaissuhteiden merkityksestä lapselle on tehty monia, löytyy tutkimuksia varsin vähän niistä prosesseista, miten toverijoukot ja niihin liittyminen muokkaavat lapsen sosiaalista kehitystä. Edelleenkin ei tiedetä kuinka temperamentiltaan hyvin aktiivinen lapsi kehittyy sellaisessa ympäristössä, jossa hänellä on vertaisinaan ujoja ja hiljaisia lapsia. Kuitenkin yleinen uskomus on, että päiväkodissa lapsen sosiaaliset taidot kasvavat hyviksi ja toivotuiksi.(Keltikangas–Järvinen 2010a.191–192.)

3.1.3 Vaikeudet sosiaalisissa taidoissa

Tarkasteltaessa syitä sosiaalisissa taidoissa esiintyviin vaikeuksiin, voidaan syitä tarkastella kasvun ja kehityksen alueelta, lapsella on saattanut olla hyvin vähän

tilanteita varhaislapsuudessa, jossa hänen sosiaaliset taitonsa olisivat saaneet harjaannusta ja näin kehittyneet. Toisena syynä voidaan pohtia vertaisryhmän vaikutusta, lapsi oppii mallista, vertaisryhmässään. Merkittävä osa lapsen sosiaalisista taidoista syntyy vapaasti havainnoimalla ympäristöä ja sen käytösmalleja. (Kaupila 2005,129.)

Lapsen sosiaalisten taitojen turvalliselle kehitykselle on oleellista, millainen sosiaalinen status lapsella on ryhmässä. Ryhmän ulkopuolelle jääminen saattaa aiheuttaa lapselle vakavan uhan sekä hänen itsetuntonleen että hänen minäkuvansa kehitykselle. Huomiotta kasvaneet lapset saattavat kehittyä aroiksi ja ujoiksi sosiaalisten tilanteiden edessä. Aktiivisesti torjutuiksi lapsiksi kutsutaan lapsia, jotka ovat äärimmäisen aktiivisia, puheliaita ja kantaaottavia. He tekevät jatkuvasti lähestymisyrityksiä muihin, mutta jäävät lopulta yksin. Heidän käytöksensä on usein tilanteeseen sopimatonta, jopa antisosiaalista. Aktiivisesti torjuttujen lasten status ryhmissä on usein pysyvä. Heidän asemansa muuttuminen ryhmässä on usein kaikkein epätodennäköisin. Tämän vuoksi, heidän mukaan saaminen ryhmiin vaatii kasvattajilta erityistä huomiota ja asiaan paneutumista. (Keltikangas–Järvinen. 2010a, 193 – 195.)

4 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Jokaiselle päiväkodissa työskentelevälle on tuttua lapsiryhmässä esiintyvät ongelmat lasten välisissä sosiaalisissa tilanteissa. Myös Ben Furman toteaa kirjassaan lasten epäsosiaalisen käytöksen olevan yksi tavallisimmista päiväkotien ongelmista (Furman 2003, 142). Sosiaaliset taidot, toisten huomioonottaminen ja muiden kanssa toimeen tuleminen ovat taitoja, joiden tukemiseen käytetään valtavasti aikaa varhaiskasvatuksen kentällä.

Lasten kaverisuhteilla on oleellinen merkitys heidän identiteettinsä ja tunne-elämänsä kehittymisessä. Lapsen vertaisryhmässään saama niin kielteinen kuin positiivinenkin kokemus kasvattaa häntä ihmisenä ja luo kehyksen hänen kasvulleen. Varhaislapsuuden kaverisuhteilla on todettu olevan vaikutusta lasten koulu-menestykseen sekä heidän menestymiseensä myöhemmässä vaiheessa elämää. (Koivunen, 2009,52.)

Varhaiskasvatuksessa on viime aikoina kiinnitetty enemmän huomiota lasten osallisuuteen ja siihen kuinka saada lasten ääni kuuluviin päivähoitossa. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden on tarkoitus lisätä lasten ajatusten ja mielipiteiden esilletuloa. Laura Kirveen ja Maria Stoor–Grennerin tekemässä Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin yhteisjulkaisussa (2011, 41) Sylvia Tast muistuttaa kasvattajia siitä, että varhaiskasvatuksen henkilökunnan vastuulla on luoda ja kehittää toimintamalleja, joilla lapsen ääni saadaan kuuluviin. Hän lisää vielä, että tietoisuuden lisäksi tulee lapsilla olla havaittavia vaikutuksia arjessa, ettei toiminta olisi turhauttavaa.

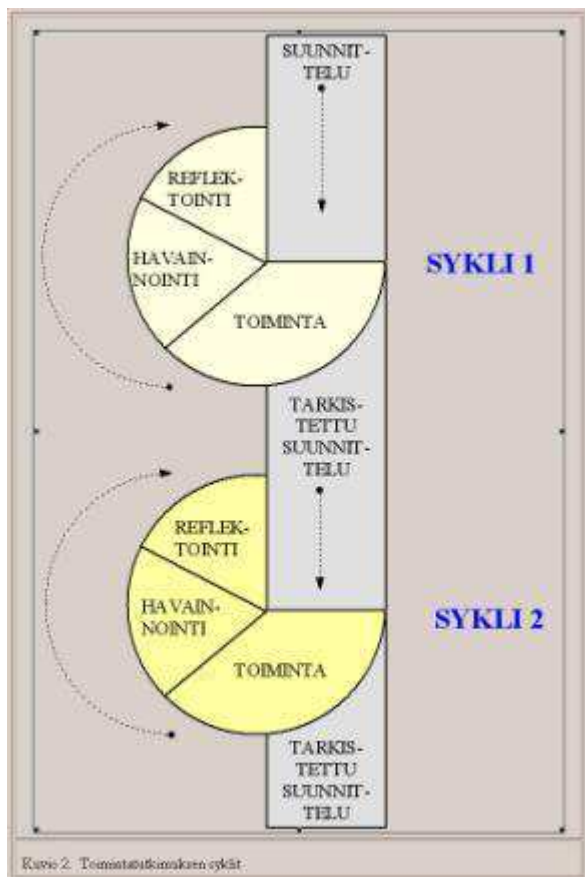
Opinnäytetyön malliksi valikoitui toimintatutkimus, sillä sitä pidetään toimivana juuri silloin, kun toiminnassa esiintyy selkeä tarve kehittämiselle. Päiväkoti, jossa opinnäytetyö on toteutettu, on sosiaalisten taitojen tukemiselle jo pitkään toivottu löytyvän uudenlainen lähestymistapa.

Toimintatutkimusta voidaan hyödyntää, kun tarkoituksena on muuttaa tai kehittää jotain käytäntöä avaamaan uusia näkökulmia havaittuihin ongelmiin. Uusien nä-

kökulmien avaaminen on toisinaan tarpeellista toimintaympyröissä, joissa samat ihmiset ovat pitkään tehneet yhteistyötä ja uusien toimintamallien käyttöönotto koetaan mielekkääksi, jopa tarpeelliseksi. Sen tarkoituksena on tutkimuksen toteuttaminen yhtäaikaaisesti toiminnan kanssa. (Virtuaali-amk.2007.) Pirjo-Leena Koivunen muistuttaa päivähoidon henkilöstöä siitä, että yhtenä työssä jaksaminen edellytyksenä voidaan pitää mahdollisuutta oppia uutta ja kehittää työtään.(2009,137.) Uusien toimintamallien käyttöönotto edeltää aina kuitenkin tarkkaa pohdintaa sekä suunnittelua.

Hannu Heikkinen lainaa artikkelissaan, ”Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa” Jary & Jaryn pohdintaa aiheesta seuraavanlaisesti: *toimintatutkimus on toimintatapa, jonka päämääränä on saada aikaan muutoksia sosiaalisissa toiminoissa, mutta samalla myös tutkia näitä muutoksia.* (Heikkinen 2007,196.)

Toimintatutkimuksen eräänä lähtökohtana on reflektiivinen ajattelu. Sen tarkoituksena on pyrkiä uudenlaiseen toiminnan ymmärtämiseen ja sen avulla myös toiminnan kehittämiseen. (Heikkinen 2007,201). Reflektoidessaan ihminen tarkastelee omaa toimintaa, ajatustapojaan sekä kokemuksiaan tavoitteena muuttaa toimintaa paremmaksi havaintojensa perusteella. Koko prosessia reflektoinnin, toiminnan ja havainnoinnin vuorovaikutuksessa kuvataan usein spiraalimaisena tapahtumana. (Kuvio 1)

Kaavio 1. Toimintatutkimuksen sykliä.

4.1 Tutkimuksen taustat

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on toteutettu 4–5vuotiaiden lasten 20 paikaisessa ryhmässä, jota kutsutaan junior-ryhmäksi. Ensimmäiset opinnäytetyöhön liittyvät pienryhmätoiminnot aloitettiin helmikuussa 2010. Tuolloin ryhmässä oli yksi 3-vuotias lapsi, kahdeksan 4-vuotiaasta lasta sekä yksitoista 5-vuotiaasta lasta. Ryhmän perheiden kielelliset taustat vaihtelevat jonkin verran. Yhdessätoista perheessä kotikieli on suomi, kahdella suomi ja ruotsi, kolmella ruotsi ja yhdessä perheessä suomi ja venäjä, yhdessä suomi ja afrikaans ja yhdessä ruotsi ja englantia. Päiväkodin toimintakieli on englantia, jota henkilökunta käyttää aktiivisesti lasten kanssa kielikylpymetodin avulla.

Ryhmässä, jossa tutkimus on toteutettu, työskentelee kolme henkilökunnan jäsentä, yksi lastentarhanopettaja ja kaksi hoitajaa. Toinen lastenhoitaja on äidinkielen-

tään englantilainen. Päiväkoti on toiminut vuodesta 1992 Suvilahden koulun luokkatiloissa. Junior-ryhmän lisäksi päiväkodissa toimii esiopetusryhmä, seniors, jonka tilat sijaitsevat eri kerroksessa kuin junior-ryhmä. Englantilaisen leikkikoulun henkilökunta toimii tiiviissä yhteistyössä Suvilahden koulun vieraskielisen opetuksen henkilökunnan kanssa. Esikoulun suorittaneet lapset jatkavat koulun puolella vieraskielisen opetuksen linjalla aina 9. vuosiluokalle saakka.

4.2 Haasteet

Tutkimuksen haasteena on toimintatuokioiden aikataulun suunnittelu niin, että se voidaan toteuttaa joustavasti ilman pitkiä taukoja toimintatuokioiden välillä. Kevät on päiväkodissa usein kiireistä aikaa erilaisten juhlapyhien sekä lomien vuoksi. Keväällä toteutetaan myös monenlaisia muita tempauksia laskiaisesta pääsiäisen juhlintaan sekä kovasti suunnittelua ja valmistautumista vaativa isovanhempienpäivä.

Toisena haasteena on ryhmän jakaminen pienryhmiin, niin että ryhmän jokaisella osallistujalla on hyvät mahdollisuudet osallisuuteen. Lapsiryhmän lasten välillä on suuria kielellisiä eroja englannin kieleen nähden. Kaksi lapsista oli aloittanut leikkikoulussa vasta tammikuun alussa ja heidän englannin kielen taitonsa on luonnollisesti paljon muita lapsia jäljessä. Myös ryhmän sisäinen ikäero täytyy huomioida ryhmien jaossa, sillä kolmivuotiaan kyky käsitellä emootioita on eri tasolla verrattaessa viisivuotiaan taitoihin.

4.3 Tavoitteet

Lasten päivähoiton lain toisessa pykälässä määritellään, että päivähoidossa tulee edistää lasten iän ja tarpeiden mukainen tuki fyysiselle, sosiaaliselle sekä tunne-elämän kehitykselle, oma yleinen kulttuuriperimä huomioon ottaen. (L1973/36)

Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen visioihin on toiminnan arvoiksi kirjattu vuorovaikutuksellisuus ja toisen kunnioittaminen, turvallisuuden tunne, rajat ja rakkaus. Myös terveen itsetunnon tukeminen on yksi tärkeistä kirjatusta arvoista. (Vaasa, 2009)

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää toimintamalli jossa valittujen kirjojen avulla voidaan tukea lapsia juuri näiden edellisessä kappaleessa mainittujen arvojen toteutumisessa.

Toisena tavoitteena on tarkastella, kuinka kirjoilla voidaan tukea lapsen sosiaalisia taitoja, toimiiko Milly ja Molly -kirjat tässä tarkoituksessa ja voidaanko toimintahetkiä kehittää tukemaan paremmin sosiaalisia taitoja. Jatkoa ajatellen, olisi toivottavaa, että tämän opinnäytetyön avulla voitaisiin kehittää toimintaa siten, että vuorovaikutuksellisen pienryhmätoiminnan avulla lasten äänen saataisiin kuuluviin jokaisessa päivässä.

5 TOIMINTATUOKIOT

Toimintatuokiota on suunniteltu siten, että tuokiota aloitetaan aina samalla tavalla ja samassa paikassa. Lapset on etukäteen jaettu 5 lapsen ryhmiin ja taulukon (liite 1.) avulla, pidetään kirjaa siitä, ketkä lapset ovat kuhunkin tuokioon osallistuneet, samalla varmistetaan mahdollisimman laaja osallisuus pienryhmiin. Pienryhmissä lapsilla on paremmat mahdollisuudet osallistua ryhmän toimintaan ja lapsiin on helpompi luoda vuorovaikutuksellinen side kuin liian suuressa ryhmässä, jossa lapset helposti kadottavat keskittymiskykynsä eivätkä osallistu aktiivisesti toimintaan.

Toimintatuokioissa tavoitteena on lukea neljä eri kirjaa lapsille; *Milly and Molly's Monday*, *Milly Molly and Beefy*, *Milly Molly and Taffy Bogle* sekä *Milly and Molly What Was That*. (Pittar, 2002) Lukuhetken jälkeen lapset jatkavat toimintaa pienryhmissä jatkaen kirjan työstämistä luovien menetelmien avulla. Tavoitteena on käsitellä kirjan sanomaa mahdollisimman laajasti, jotta lapsille aukeaa kirjassa käsitelty aihe.

Tuokion aluksi lapsille luetaan vuorossa oleva kirja, jonka jälkeen lapset saavat omin sanoin kerrata kirjan tarinankulun. Samalla voidaan havainnoida, ovatko he ymmärtäneet kirjan tarinan ja sen sisältämän opetuksen. Tämän jälkeen käsitellään ja keskustellaan kirjassa esiintyneistä henkilöistä ja heidän roolistaan kirjassa. Ennen toiminnallisen hetken alkua kerrataan vielä, että kaikki ovat ymmärtäneet kirjan tarinan sanoman.

Yhteisten keskustelujen myötä on tarkoitus vahvistaa hyvää vuorovaikutuksellista keskustelua lasten ja opettajan välillä. Tässä vaiheessa on tärkeää antaa jokaiselle lapselle riittävästi aikaa tuoda ajatuksiaan esille. Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan on kielen kehityksen kannalta tärkeäksi malliksi kirjattu kielen käyttö eri tilanteissa. Kieli, mielikuvat ja lapsen oma ilmaisu kehittyvät monipuolisessa toiminnassa (Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2006). Sensitiivinen aikuinen osaa antaa lapselle riittävästi aikaa ja tilaa itsensä ilmaisuun. Hän ei ole liian tungetteleva, muttei myöskään liian etäinen. Sensitiivisellä aikuis-

sella tarkoitetaan aikuista, joka on herkistynyt vastaanottamaan lasten ajatukset kiirehtimättä heitä ja hän kehonkielellään ilmaisee lapselle olevansa kiinnostunut siitä, mitä lapsella on sanottavana. (Peltonen, 2011.)

Keskustelujen ja tarinan kertauksen jälkeen on vuorossa toiminnallinen osuus, jossa lapset saavat erilaisten luovien tapojen avulla toteuttaa kirjan opetusta. Varhaiskasvatuksen opetustilanteille on ominaista, että oppimisprosesseissa kasvattajan tavoitteena on luoda lapsille monipuolisia tilanteita omaksua uutta tietoa. Kasvattajan vastuulla on luoda oppimisympäristö sellaiseksi, että se motivoi lapsen ajattelua ja oppimista. (Brotherus & Hytönen 1994, 77.)

Kirjasarjan mukana seurannut opettajan opas antaa valmiita malleja, kuinka pienryhmä toiminnat voidaan toteuttaa. Jokaisen pienryhmän jälkeen kirjataan havainnot ja kirjataan arvio päätelmien kanssa toiminnan onnistumisesta. Tässä opinnäytetyössä on käytetty neljää eri kirjaa ja näiden tuokioiden havainnointi perustuu neljään eri ryhmään.

6 MILLY AND MOLLY

Vuonna 1994 Uusi Seelantilainen Gill Pittar valmistaa käsityöliikkeessään nukan, jonka toisessa päässä on vaaleakasvoinen ja -hiuksinen Molly ja toisessa päässä on tummakasvoinen ja -hiuksinen Milly. Alkusysäyksen tälle nukelle antoi Uudessa Seelannissa vallitseva vaikea tilanne alkuasukasväestöön kuuluvien Maorien ja Euroopasta muuttaneiden uudisasukkaiden välillä. Seuraavien vuosien aikana Gill Pittar kehittää nukkeja edelleen ja parin seuraavan vuoden aikana toimintaan tulee mukaan nettisivustot sekä hyväntekeväisyys järjestö, jonka tavoitteena on mahdollistaa köyhien maiden lapsille erilaisuutta kunnioittavia Milly ja Molly nukkeja.

2000-luvun alussa näistä nukeista saa alkunsa maailmanlaajuisia suosiota saavuttanut kirjasarja, jonka tarkoituksena on tyttöjen seikkailujen avulla opettaa maailman lapsille hyväksyntää, vuorovaikutustaitoja ja tarvittavia sosiaalisia taitoja, jotta voisimme oppia ymmärtämään toisiamme. Gill'in tarinoiden kuvittajaksi ryhtyy Uusseelantilainen Chris Morrell. Kirjasarjan jokaisessa osassa, muistutetaan tyttöjen tärkeästä viestistä: ” *We may look different, but we feel the same*”, joka vapaasti käännettynä tarkoittaa: saatamme näyttää erilaisilta, mutta tunnemme samoin. Vuonna 2009 Milly ja Molly kirjoja on julkaistu yli 100 maassa 23 eri kielellä (Wise at hearts contributors, 2009).

Tohtori Myrna Shure, jonka erityisalaan kuuluvat lasten kehitys sekä perheiden kehitys, kuvaa Milly ja Molly kirjojen antavan lapsille mahdollisuuden oppia arvostamaan erilaisuutta sekä antaa tukea lapsille elämän eri haasteiden edessä. Kirjojen avulla vanhemmat ja kasvattajat voivat tukea lapsia muiden huomioonottamisessa sekä eri elämänarvojen ymmärtämisessä. (millymolly 2011.)

7 SADUT LAPSEN KEHITYKSEN TUKENA

Varsinainen kirjallisuusterapia voidaan määritellä toimintamuodoksi, jonka tarkoituksena on kuntouttaa, aktivoida ja parantaa. Kirjallisuuden avulla voidaan tukea lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Kouluissa ja päiväkodeissa satujen tarkoituksena ei ole toimia terapiana vaan voidaan ajatella että satuja ja tarinoita käytetään terapeuttisina malleina. (Mäki & Arvola, 2009a.12- 14.)

Päiväkodeissa sadut ja tarinat kuuluvat olennaisena osana jokapäiväistä toimintaa. Niiden avulla luodaan monenlaista toimintaa lapsille, niiden avulla alustetaan keskusteluja, piirretään ja maalataan kuvia tai keksitään uudenlaisia draaman keinoja toteuttaa satuja. Mikäli henkilökunta suunnittelee, asettaa tavoitteita lasten henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti, voi toiminta olla varsin terapeuttinen kokemus yksittäiselle lapselle. Päiväkoteja pidetään mitä oivallisimpina paikkoina satujen käytölle ja myös kirjallisuusterapeuttiselle työskentelylle, sillä päiväkodeissa toiminta ja tavoitteet, eivät ole vielä niin sidoksissa suunnitelmiin, kuin esimerkiksi kouluissa opetus on sidoksissa opetussuunnitelmaan. (Mäki & Arvola, 2009b.53.)

Satujen käyttöä päiväkodeissa voidaan perustella myös sillä, että useat lapset kantavat sisällään negatiivisia tunteita eikä heillä välttämättä ole keinoja tai välineitä niiden tunteiden käsittelemiseen. He saattavat olla helposti aggressiivisia tai vetäytyä pois sosiaalisista tilanteista, mikäli eivät hallitse tilannetta. Käsittelemällä tunteita tarinoiden avulla, lapsilla on mahdollisuus päästä käsittelemään tunteitaan. Satujen avulla lapsella on mahdollisuus samaistua esimerkiksi tarinan sankariin, onnistujaan tai vaikka eläimeen, joka selviää vaikeista tilanteista. (Mäki ym. 2009b.54.)

Gabriella Ekelund (2007, 25.) huomauttaa kirjassaan *Barn och böcker*, kuinka tärkeää on käydä lasten kanssa keskustelua kirjoissa esiintyvistä asioista. Kirjojen avulla lapsi kykenee työstämään omia tunteitaan, oppia uusia asioita sekä löytää uusia toimintamalleja erilaisiin tilanteisiin. Hän jatkaa vielä kertoen englantilaisesta lastenkirjailijasta ja tutkijasta Aidan Chambersistä, joka toteaa, että lasten

kanssa kirjoista ja tarinoista käydyt keskustelut ovat parasta harjoitusta siihen, kuinka lapset myöhemmässä elämässään kykenevät ilmaisemaan itseään. (Ekelund 2007,26.)

Lapsille luetut sadut tukevat lasta tarinoiden kerrontataidoissa, nämä taidot ovat tarpeen kun hän myöhemmässä vaiheessa opettelee lukemaan ja kirjoittamaan. Tarinan kerrontataitojen on todettu olevan yhteydessä myös lasten sosiaalisiin taitoihin. (Lyytinen & Lyytinen 2003,104 – 105.)

8 TOIMINNALLINEN OSUUS

Tässä luvussa kerrotaan yksityiskohtaisemmin toimintatuokioiden sisältö ja käydään läpi toiminnan tavoitteiden täyttymistä.

8.1 Milly and Molly´s Monday

Milly and Molly Monday käsittelee kirjan takakannen mukaan erilaisuuden hyväksymistä. Kirja kuvaa Millyn ja Mollyn ensimmäistä koulupäivää ja siihen liittyviä tunteita, pelkoja ja lapsen pohdintoja. Kirja alkaa samalla lauseella kuin kaikki sarjaan kuuluvat kirjat; *' we may look differen, but we feel the same'* Kirjan alussa Milly valmistautuu koulupäiväänsä ja samalla hän murehtii, kuinka kotiin jäävä kissa selviää päivän ilman häntä. Toisaalla Molly valmistautuessaan kouluun lähtöön murehtii aivan samanlaista asiaa, kuinka kissa selviää päivästä ilman häntä. Äitien vakuuteltua tytöille tahoillaan, että kissat kyllä selviävät päivästä, pääsevät tytöt koulubussilla matkaan.

Koulussa tytöt unohtavat kissansa ja osallistuvat iloisesti koulun toimintaan mukaan. Lounastauolla molemmat tytöt syövät kotoa tuodut evää omista rasioistaan. Molempien tyttöjen rasioista löytyy erilaiset eväät. Lounaan jälkeen tytöt viettävät aikaa ulkona liikuskellen ja kellojen soidessa koulupäivä päättyy. Tytöt valmistautuvat koulubussin matkaan ja juuri ennen bussiin nousemista, he molemmat yhtäkkiä muistavat kissansa. Omalle pysäkilleen saavuttuaan, heidän kissansa eivät olekaan heitä vastassa. Kissat löytyvät kotoa, heidän vastasyntyneiden kissanpentujensa kanssa. (Pittar, 2001a.)

8.1.1 Toiminta

Ensimmäiseksi pienryhmäksi valittiin ryhmä, johon kuuluu viisi lasta, joiden englannin kieli on hyvällä tasolla. Yhdellä ryhmän lapsista on selkeitä haasteita sosiallisessa toiminnassa ja hänellä on vaikeuksia ottaa muiden tunteita huomioon toiminnassaan ja haasteelliseksi on muodostunut sosiaalisten suhteiden muodostaminen vertaisryhmässä.

Muiden lasten poistuessa toiseen huoneeseen, kokoontuu valittu ryhmä leikkihuoneen sohvalle ja ohjaaja asettuu tuolille heidän eteensä. Aluksi esitellään kirjan hahmot lapsille ja heille näytetään tyttöjen kuvat kirjan kannessa. On tärkeä esitellä tytöt selkeästi ja havainnollistaa kuvien avulla mitkä asiat heitä erottaa. Lause, me saatamme näyttää erilaiselta, mutta me tunnemme samoin, toistetaan useaan kertaan. Lasten annetaan hiukan aikaa keskustella heidän mieleensä tulleista asioista, jonka jälkeen pyydetään hiljaisuutta ja kirjan luetaan heille, toistaen kirjan lauseita useaan otteeseen näytettäessä kirjan sivuja kuvineen samalla.

Kun kirja on luettu, on aika keskusteluille. Aluksi lapsia pyydetään kertaamaan kirjan tarina. Kertaamalla tarinaa voidaan havainnoida, kuinka hyvin he ovat tarinaan keskittyneet ja kuinka se on heille jäsentynyt mieleen.

Tarinan kertauksen jälkeen on aika syventyä kirjan sanomaan, erilaisuuden hyväksymiseen. Keskustelu avataan kiinnittämällä lasten huomio kirjan tyttöjen erilaisuuteen, heidän erilaiseen vaatetukseen ja ihonväriin. Lapsilta kysytään, mitä muuta erilaista heillä on? Keskustelua johdatellaan eri kysymysten avulla, toivoen keskustelujen herättävän osallisuutta ja innostusta lasten keskuudessa. On tärkeää antaa lapsille aikaa pohtimiseen ja ajatusten kokoamiseen ilman, että tilanne tuntuu painostavalta.

Kun keskustelu on saatettu loppuun, on aika keskittyä tarkastelemaan kulloisenkin pienryhmän lasten erilaisuutta. Lapsia kehoitetaan kääntymään kohti vierustoveriaan ja vertailemaan vierustoveriaan itseensä, missä asioissa he ovat samanlaisia ja millaiset asiat heitä erottaa. Lapset käyvät keskustelua usein varsin spontaanisti ja he helposti lähtevät harhailemaan keskusteluissaan. Opettajan tulee kyetä ohjaamaan ja johdattamaan keskustelua, niin että siitä saadaan aikaan toivottua pohdintaa.

Kun keskustelut ovat käyty loppuun, pyydetään lapsia hiljentymään ja keskittymään seuraavaan toimintaan.

Luovan toiminnan tarkoituksena on, että jokainen lapsi piirtää itsestään kuvan paperille. Ennen kuvan piirtämistä, lapset voivat tarkastella kuvaansa peilistä, jotta

he voivat yrittää piirtää mahdollisimman totuudenmukaisen kuvan. Toiminnan aikana pyritään tukemaan lapsia havainnoimaan muunkinlaisia ominaisuuksia, kuin oleelliset kuten sukupuoli ja hiusten ja silmien värit.

Varsinaisen toiminnan ajaksi kokoonnutaan pöydän ääreen, jossa jokainen lapsi piirtää oman kuvansa. Huolimatta lapsen aikaansaamasta lopputuloksesta, on erittäin tärkeä antaa jokaiselle hyvää ja kannustavaa palautetta. Pienryhmätoiminta päättyy lasten kuvien esille laittamiseen.

8.1.2 Pohdinta

Jo ennen ensimmäisen pienryhmän toteutusta opettaja tutustuu vuorossa olevaan kirjaan lukemalla sen läpi muutamaan otteeseen, jotta kirjan lukeminen lapsille helpottuisi. Tutustuessa kirjaan ensimmäistä kertaa on vaikea uskoa että kirjan aiheena oli erilaisuuden hyväksyminen. Missään kohdin kirjassa ei tuoda esiin tilanteita, joissa jonkun kirjan henkilöiden välillä tulisi erilaisuus esille tai että erilaisuus olisi luonut konflikteja, joita olisi voinut ratkoa rakentavasti. Lapsen on vaikea ymmärtää erilaisuudeksi erilaiset vaatteet tai vanhempien tekemät eväät.

Kielikyöpyryhmässä kirja toimii erinomaisesti siltä osin, että kirjan kuvitus on erittäin selkeää ja kirjan teksti on lyhyttä ja helposti ymmärrettävää. Samoja lauseita toistetaan myös useasti, jolloin opettajalla on mahdollisuus saada lapset toistamaan tekstiä. Ensimmäinen ryhmä istui lukuhetken ajan sohvalla opettajan istuessa tuolilla heidän edessään, mutta jo ensimmäisen ryhmän jälkeen suunnitelmaa muutetaan siten, että koko ryhmä istuu lattialla opettajan kanssa samalla tasolla. Ryhmän ja opettajan välille syntyi parempi kontakti, kun toiminta tapahtui samalla tasolla.

Kirjan opetuksena oli erilaisuuden hyväksyminen, mutta ensimmäisen ryhmän aikana nousi lasten keskusteluissa tunteet vahvasti esille, molempien tyttöjen kokiessa kirjan alussa huolta kissoistaan. Erilaisuutta päädyttiin käsittelemään, opettajan nostaessa esille tyttöjen erilaisten hiusten ja ihonvärin, mutta nyky-yhteiskunnassa lapset ovat tavattoman tottuneita erilaisiin etnisiin taustoihin ja näin ollen erilaisuuden hakeminen ihonvärin avulla tuntui teennäiseltä.

Jotta pienryhmissä voisimme saada aikaan hyvää, kasvatuksellista osallisuutta ja keskustelua lasten kesken, on minun muutettava toiminnallista osuutta ensimmäisen kerran jälkeen myös erilaisista tunteista puhumiseen. Lapsilla syntyi keskustelua.

8.1.3 Päätelmä

Kirjan lukeminen lapsille, toteutettuna opettajan oppaassa olevan mallin mukaisesti, ei toimi sellaisenaan antamaan riittävää pohjaa erilaisuuden hyväksymisen vahvistamiselle, eivätkä lapset ilman opettajan apua saaneet kiinni kirjan sanomasta. He tarvitsivat paljon lisää työkaluja onnistuakseen ymmärtämään vieraalla kielellä luetun kirjan opetuksellisen tavoitteen.

Kun kirja oli käyty läpi kaikkien neljän pienryhmän kanssa, havainnoista oli vedettävissä johtopäätös, ettei kirja vastaa lupaukseensa opettaa erilaisuuden hyväksymistä. Oli kuitenkin huomattavissa, että lapset nauttivat suunnattomasti kirjan parissa työskentelemisestä. Ensimmäisen pienryhmän jälkeen käyttöön otettiin *human emotions paddles* apuvälineet (Kuva 1.) Sarjaan kuuluu kuusi kasvonaamaria, jotka kuvaavat ihmisten eri tunteita, iloa, surua, tyytyväisyyttä, pelkoa, kiukkua ja hämmästyksiä. Näiden avulla keskusteltiin eri tunteista, niiden nimeämisestä ja kuinka kukin voi tunnistaan tunteitaan. Pienryhmissä keskusteltiin myös pitkään siitä, kuinka voidaan auttaa ystävää hänen kokiessaan negatiivisia tunteita. Lapsille on tärkeä opettaa myös, että näiden tunteiden kokeminen on hyväksyttävää ja normaalia. Kahdessa ryhmässä lapset keskustelivat pitkään siitä, voiko opettajat olla vihaisia tai surullisia ja kuinka heidän tulisi siihen suhtautua.

Pienryhmissä onnistuttiin antamaan aikaa ja tilaa lasten keskusteluille tunteista ja niitä herättävistä tilanteista. Monet lapsista saivat osallistua keskusteluun uudella tavalla ja pienryhmien jako onnistui synnyttämään keskustelua sellaisten lasten välillä, joiden välillä sitä ei välttämättä ilman ohjasta syntyisi.

Lasten jakaminen etukäteen pienryhmiin muodostui toiminnassa hankalaksi, sillä lähes jokaisella kokoontumiskerralla, joku lapsista oli poissa päivähoidosta ja näin ollen ryhmiin osallistuminen ei toteutunut aivan sata prosenttisesti. (Liite 1.)

8.2 Milly and Beefy

Kirjan tarina käsittelee kiusaamista verrattuna ystävällisyyteen. Sen tarinassa Millyn ja Mollyn erilaisten ystävien lempiasioita kuvaillaan usein ruokaan liittyen. Yksi kirjassa esiintyvistä pojista on Humphrey, joka tykkää kiusata muita. Kirjassa Milly ja Molly päättävät yllättää ystävänsä leipomalla heille jokaiselle jotain, jossa on heidän lempiherkkujaan. Yhdelle porkkanakakkua, hänen niin pitäessä porkkanoista ja yhdelle omenakakkua, hänen pitäessä kovasti omenoista ja näin tytöt leipovat jokaiselle jotain herkkua. Humphreylle he leipovat piparkakku-ukon, koska eivät tahdo jättää tätä ilman herkkuja.

Kaikkien nautittua tyttöjen leipomat herkut, päättävät he joukolla lähteä kävelyille ja he päätyvät maanviljelijä Hegartyn laitumille, jonka aitauksessa ulkoilee Beefysonni. Humphreylle kiusaus on liian kova ja hän päättää mennä aitaukseen kiusaamaan Beefyä kohtalokkain seurauksin. Sonnin seurattua tilannetta hetken aikaa kaikessa rauhassa, päättää se yhtäkkiä toimia. Sonni puskee Humphreyn aitauksen aidan yli.

Seuraavana päivänä koulussa Humphrey on hyvin hiljainen ja tuon päivän jälkeen hän lopetti kiusaamisen kokonaan ja hänestä tuli ystävällinen kaikille ja hänen lempiasiakseen kiusaamisen sijaan tuli piparkakku-ukot. (Pittar, 2001b.)

8.2.1 Toiminta

Kuten jo aikaisemman kirja kanssa, myös tässä lapset jaettiin pienryhmiin aiemmin muodostetun ryhmäjaon mukaisesti. Jotta saataisiin enemmän vaihtuvuutta ryhmien väliseen toimintaan, ryhmien järjestystä vaihdetaan jokaisen uuden kirjan kanssa. Näin samat lapset eivät joudu aina olemaan se ensimmäinen ryhmä, jonka kanssa aloitetaan uusi kirja. Refleksiivisen ajattelun lähtökohtana on havainnoida ja tarkistelun kautta muuttaa toimintatapaa paremmaksi. Jos siis sama ryhmä lapsia olisi aina ensimmäisenä uuden kirjan kanssa, eivät he voisi olla osallisena muutetussa ja parannetussa toiminnassa.

Kirjan lukuhetki etenee aivan samassa järjestyksessä läpi jokaisen kirjan. Ensimmäinen kirja esitellään, jonka jälkeen se luetaan ryhmälle. Lukemisen jälkeen kirjan hahmoista keskustellaan ja lapset saavat kerrata tarinan.

Kirjan lukuhetken jälkeen keskustellaan kiusaamisesta ja siitä mitä kiusaaminen itse asiassa on. Lapsia rohkaistaan osallistumaan keskusteluun suomeksi tai englanniksi. Kielellä ei ole merkitystä, sillä näissä pienryhmissä opetuksen tavoite ei ole kielellisten valmiuksien tukeminen vaan tavoitteiden pääpaino on sosiaalisten taitojen tukemisella.

Keskustelujen jälkeen lapsille ehdotetaan, että jokainen voi tehdä leikkihuoneeseen julisteen, jonka tarkoituksena on muistuttaa kaikkia niistä käytösmaalleista, joita ei tahdota ryhmässä tapahtuvan yhteisen viihtyvyyden takaamiseksi.

Lapsille jaetaan A5 kokoinen paperi, johon he piirtävät joko kynillä tai maalaavat sormivärein tai vesivärein valitsemansa kieltomerkin. Työstettyään omat julisteensa, he saavat esitellä tuotoksensa koko muulle ryhmälle ja kertoa miksi he valitsivat juuri tämän säännön leikkihuoneen seinälle.

Toiminnan päätyttyä jokaisen ryhmän tekemät julisteet asetetaan esille lasten ja vanhempien nähtäväksi. Tavoitteena on, että yhdessä tehdyistä säännöistä voidaan keskustella julisteiden avulla, kun ongelmatilanteita ryhmässä esiintyy.

8.2.2 Pohdinta

Lapset suhtautuvat pienryhmiin hyvin ja he tuntuvat odottavan lukuhetkiä innolla. Vuorossa ollut kirja noudattaa samaa kaavaa edellisen toimintatuokion kirjan kanssa. Kuvitus toimii hyvin, mutta kirjan sanoma jää lapsille epäselväksi. He kertovat kirjan tarinan läpi onnistuneesti, mutta sen sijaan, että keskustelu käänntyisi kiusaamiseen tai Humphreyn epätoivottuun käytöksen, siirtyvätkin lasten puheet heidän lempiruokiin. He alkavat pohtia, mitä heille tulisi leipoa heidän lempiruoka-aineistaan. Samanlainen toiminta toistuu kaikkien neljän ryhmän kanssa.

Kirjan lopussa tapahtunut sonnin kiusaamisesta alkanut tapahtuma käsitellään niin lyhyesti, etteivät lapset saa siitä oikein otetta. Reilusti yli puolet kirjasta käsitellään ruokaan ja leipomiseen liittyviä asioita ja kiusaamiseen ja sen seurauksiin kulutetaan vain parin sivun verran aikaa.

Ensimmäisen pienryhmän jälkeen, kirjan lukemisen taktiikkaa muutettiin painottamaan enemmän kiusaamista ja siihen liittyviä seurauksia. Vielä tämän jälkeenkin lapset aloittivat edelleen keskustelun ruuasta, mutta heidät oli helpompi kääntää keskustelemaan kiusaamiseen liittyvistä ongelmista ja niiden ratkaisuista.

Luovat toiminnot julisteiden valmistamisineen onnistui kaikkien ryhmien kanssa paremmin kuin osattiin odottaa. Lapset, joiden englanninkielentaito ei ole vielä yhtä hyvä kuin valtaosa ryhmästä, valitsivat selvästi helppoja aiheita, kuten lyöminen, töniminen ja huutaminen. Yksi kaikkien suosikeista oli erään lahjakkaan piirtäjän tekemä juliste, jossa kiellettiin heittämistä ketään ilmaan. Tämä juliste aiheutti paljon keskustelua myös muiden huoneessa vierailleiden aikuisten kesken.

8.2.3 Päätelmä

Milly Molly ja Beefy kirja on koko kirjasarjan mukaisesti hyvin kuvitettu ja yksinkertaisesti kerrottu tarina, joka valitettavasti epäonnistuu tarkoituksessaan herättää lapsen ajattelua kiusaamiseen ja seurauksiin. Lapsille jää kirjan lukemisen ja tarinan kertaamisen jälkeen vahvasti mieleen kirjassa esiintyneiden lasten lempiruoka-aineet ja keskustelu viriää nopeasti pienryhmän lasten omien lempiruokien pariin.

Ensimmäisen pienryhmän aikana, yritetään lapset saada mukaan keskusteluun kääntämällä heidän mielenkiintoaan kohti kirjan sanomaa. Lapset eivät oikein innostu ja heidät saa mukaan vain muistuttamalla, ettei tarkoitus ole keskustella lempiruuuista. Tämä ei tunnu kuitenkaan olevan sopiva malli lähteä keskustelemaan vaan tuntuu varsin opettajajohtoiselta eikä lasten oman pohdinnan kautta etenevältä.

Mielenkiintoinen huomio siitä, kuinka haasteellista vieraalla kielellä toimiminen voi lasten kanssa olla, syntyy pohdittaessa englanninkielisiä sanoja bull eli härkä ja bullying eli kiusaaminen. Kaksi sanaa, jotka esiintyvät tässä kirjassa, mutta joilla ei ole toistensa kanssa mitään yhteistä. Lapset, joiden kielitaito oli vielä heikolla tasolla, yhdistivät nämä sanat helposti toisiinsa ajatellen, että bullying tarkoittaa härkänä olemista. Kirja on alun perin kirjoitettu juuri englantia äidinkielenään puhuville lapsille, jolloin tällaiseen ongelmaan ei ole esiintynyt. Tämän toiminnan aikana oli huomattavaa, kuinka haastavaa lasten kanssa on käsitellä abstrakteja käsitteitä, kun niitä ei voi kuvin tai esinein havainnollistaa.

Seuraavien ryhmien kanssa lähdetään johdattelemaan keskustelua juuri lasten lempiruokien kautta, asettamalla kysymyksen siitä, mitä he leipoisivat ystävilleen ja miten he huomioisivat ryhmässä sellaiset lapset, joiden kanssa heillä ei arki suju ihan niin helposti. Tämä lähestymistyyli keskusteluun tuntuu toimivan huomattavasti paremmin ja lapset etenevät keskusteluissa luonnollisemmalla tavalla juttelemaan niistä hetkistä, kun kiusaamista on esiintynyt ja kuinka siinä tilanteessa olisi pitänyt toimia.

Vaikka kirja epäonnistuu tavoitteessaan herättää lasten ajattelua kiusaamisesta ystävällisyyteen, niin kirjan lukemisen jälkeen toteutettu luovan toiminnan hetki ryhmän sääntöjen laatimisesta onnistui hyvin ja oli kaikessa näkyvyydessään mukana koko kevään. Julisteet säilytettiin leikkihuoneen seinällä ja niihin palattiin lukukauden aikana useasti.

8.3 Milly and Molly and Taffy bogle

Tämän kirja kasvatuksellinen tavoite poikkeaa hieman aiemmista kirjoista, sillä sen tarkoituksena on tukea lasten vastuuntunnon kehitystä. Ennen kirjan valitsemista yhdeksi pienryhmien kirjoista, on tutkittava vastuuntunnon tukemisen esiintymistä Suomen varhaiskasvatuksessa. Usean eri kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelmista löytyy vastuuntunnon tukeminen yhtenä toiminnan tavoitteista. Tähän liittyen, tämän kirjan otettiin mukaan opinnäytetyön tutkimusmateriaaliksi.

Kirjan tarinassa Milly ja Molly lupautuvat auttamaan vanhempaa miestä nimeltä Herra Limpy hänen koiransa, Taffy Boglen, ulkoiluttamisessa. Herra Limpyllä on jalat huonossa kunnossa ja tämän vuoksi koiran ulkoiluttaminen on vaikeaa. Ennen lenkille lähtöä tytöt lupaavat muistaa kaksi tärkeää asiaa, Taffy Bogle ei osaa uida ja sen tulee saapua ajoissa syömään.

Lenkkeily sujuu mallikkaasti aina siihen saakka, kunnes Taffy Bogle huomaa kissa ja lähtee ajamaan tätä takaa. Tytöt yrittävät turhaan saada koiraa kiinni. Aikansa juostuaan Taffy Bogle kadottaa kissan, mutta tyttöjen epäonneksi koira huomaa läheisessä joessa kelluvan kepin ja hyppää sen perään. Koira ei osaa uida, mutta se kelluu kepin varassa ja ajelehtii eteenpäin joessa.

Tytöt ovat kauhuissaan ja huutavat Taffy Boglen perään yrittävänsä auttaa sitä. Ensimmäiseksi tytöt pyytävät apua joessa kalastavalta mieheltä, mutta tämä ei ehdi saada kiinni ohi kelluvasta koirasta.

Seuraavaksi tytöt pyytävät apua uimareilta, jotka ovat uimassa joessa. Hekään eivät valitettavasti ehdi saada koirasta kiinni. Joella soutelevat pojat yrittävät myös auttaa tyttöjä saamaan Taffy Bogle kiinni, mutta joen virta vie koiraa liian lujaa eteenpäin.

Taffy Bogle on ajautumassa kohti avomerta ja nyt tytöt hätääntyvät kovin. He olivat luvanneet tuoda Taffy Boglen takaisin ruoka-aikaan mennessä ja Herra Lumpy oli muistuttanut, ettei koira osannut uida. Tytöt kääntyvät pelastushelikopterin kuljettajan puoleen, joka lopuksi onnistuu pelastamaan koiran virtaavasta joesta.

Tytöt kiiruhtavat väsyneen Taffy Boglen kanssa kotiin, ettei se myöhästyisi ruoka-ajasta. Kotona Herra Limpy ihmettelee kovasti, kuinka hänen koiransa on niin väsynyt, ettei se jaksa edes syödä. Herra Limpy kiittelee tyttöjä ja tytöt katselevat toisiaan vaivaantuneina, mutteivät kerro Taffy Boglen seikkailusta mitään. (Pittar, 2001c.)

8.3.1 Toiminta

Kirjan lukemisen jälkeen, tarina kerrataan uudestaan, kuten myös aiemmilla kerroilla on tehty. Huomattava muutos on siinä, kuinka hyvin lapset muistavat kirjojen tunnuslauseen 'saatamme näyttää erilaisilta, mutta tunnemme samoin'.

Kirjan kertaamisen jälkeen lasten kanssa keskustellaan siitä, kuinka he toimisivat vastaavassa tilanteessa ja keneltä he voisivat pyytää apua. Keskustelua käydään myös siitä, millaisissa tilanteissa erilaiset ammattiauttajat, kuten poliisi, palomiehet ja ambulanssihenkilöstö voivat auttaa.

Kirjan opetuksen mukaan, keskustelua johdatellaan vastuulliseen toimintaan ja siihen mitä vastuuntunnolla tarkoitetaan. Tämä onnistuu parhaiten lapsille helpoilla asioilla, kuten yhteisistä tavaroista huolehtimisella ja vanhempien neuvoja noudattamalla. Keskusteluissa pohditaan eri sääntöjen noudattamisen tarpeellisuudesta ja siitä täytyykö neuvoja noudattaa vain silloin, kun aikuinen valvoo vai noudatetaanko yhteisiä sääntöjä muutenkin.

Toiminnalliseen tuokioon liittyy jonkin auttavan tahon kuvan piirtäminen. Lapset valitsevat paloautoja, ambulansseja, pelastushelikoptereita ja poliisiautoja malleikseen. Samalla kun he maalaavat kuviaan, keskustellaan siitä, ovatko he olleet tilanteessa, jossa jokin näistä kuvissa esiintyneistä auttajista, on heitä tai heidän läheisiään auttanut. Toiminnan jälkeen, maalaukset asetetaan jälleen näkyville kaikkien ihailtavaksi.

8.3.2 Pohdinta

Kolmatta kirjaa luettaessa, ei ole enää yllätys, ettei kirjan sanoma oikein aukene lapsille. Kirjan tavoitteena on opettaa lapsille vastuuntuntoa. Sen tarinassa tytöt muistuttivat itseään siitä, ettei Taffy Bogle osaa uida eikä sen tulisi myöhästyä ruokailusta. Kirjan luettua, lapset olivat hieman hämillään siitä, etteivät tytöt kertooneen koiran omistajalle koiran joutuneen veden varaan ja että se oli pelastettu helikopterilla vedestä. Ensimmäisen pienryhmän aikana ihmettely sivuutettiin, mutta seuraavien ryhmien aikana tuli selväksi, ettei näin voitu tehdä. Niinpä asias-

ta keskusteltiin yhdessä ryhmän kanssa ja mietittiin miksi olisi ollut tärkeää kertoa tämä koiran omistajalle. Osa lapsista piti kertomatta jättämistä lähes samana kuin valehtelua. Tämä olikin kysymys, johon oli myös aikuisena vaikea suhtautua. Kuinka selittää ero totuuden kertomatta jättämisen ja valehtelun välillä.

8.3.3 Päätelmä

Tämä kirja on opinnäytetyössä käytetyistä kirjoista kaikkein haasteellisin. Kirja ei anna lapsille eikä aikuiselle riittävää pohjaa tarinan luontevalle pohdinnalle. Lapset eivät onnistu samaan kiinni kirjan sanomasta ja johdattelut eivät yhdelläkään pienryhmällä toimi ollenkaan. Ainoastaan keskustelut siitä, minkä hälytysajoneuvon lapset tahtovat piirtää, synnyttää innostusta. He kertovat omista kokemuksistaan eri ammattiryhmien kanssa, kuka kertoo vierailleensa paloasemalla ja kuka kertoo istuneensa torilla poliisimoottoripyörän päällä. Kuinka näistä sitten siirtyään takaisin vastuuntunnon tukemiseen, jää epämääräiseksi.

8.4 Milly, Molly and What Was That

Kirjan tavoitteena on tukea lasten kykyä ottaa toiset huomioon sekä vahvistaa toisista huolehtimisen kykyä. Tarina kertoo Millyn ja Mollyn päätöksestä viettää yönsä maanviljelijä Hagertyn tallissa pitämässä seuraa pian synnyttävälle Bunty lampaalle. Tytöt tarjoutuivat viettämään yönsä lampaan seurana, jottei sen tarvitsisi olla yksin. Herra Hagerty yrittää kyllä kertoa tytöille, ettei tallissa ole yksinäistä vaan se on öisin varsin vilkas paikka viettää aikaa.

Tytöt asettuvat nukkumaan Buntyn viereen, mutta pian nukahdettuaan he heräävät outoon ääneen. Bunty lohduttaa tyttöjä kertomalla äänen tulevan heinäsiirran kutsuessa kavereitaan. Tytöt rauhoittuvat, mutta vain siihen saakka, kunnes seuraavan eläimen äännähtely säikäyttää heidät jälleen. Bunty lohduttaa tyttöjä kärsivällisesti jokaiselle kerralla.

Aamuyön tunteilla talli viimein hiljenee ja tytöt nukahtavat unilleen. Silloin alkaa Buntyn synnytys käynnistyä. Tytöt nukkuvat rauhallisesti läpi koko tapahtuman. Aamunkoitteessa Herran Hagertyn kurkistaessa talliin, hän löytää sieltä nukkuvat

tytöt, Buntyn ja kaksi vastasyntyntä karitsaa, toinen musta ja toinen valkoinen. Kirjan tarinan mukaisesti tytöt säikähtävät ensin maanviljelijän ääntä ja sen jälkeen karitsojen ääntä.

Kirjan lopuksi Bunty lupaa karitsat tytöille kiitoksena siitä, että tytöt olivat pitäneet hänelle seuraa. (Pittar, 2001d.)

8.4.1 Toiminta

Toiminta alkaa kirjan tarinan kertaamisella, kuten aikaisemmilla kerroilla on totuttu tekemään. Keskusteluissa on tavoitteena kerrata, kuinka huomaavaisia Milly ja Molly olivat, kun he lupautuivat pitämään seuraa Buntylle tallissa, ettei sen tarvitsisi olla yksin. Samalla on tarkoitus keskustella siitä, kuinka huolehtivainen Bunty oli, kun se jaksoi olla tyttöjen turvana ja rauhoitella heitä läpi yön, tyttöjen säikähdellessä tallin eri ääniä. Keskusteluissa on tavoitteena myös muistuttaa lapsia siitä, kuinka epäitsekkäästi Bunty toimi, sen synnyttäessä karitsat niin hiljaa, etteivät tytöt heränneet ollenkaan.

Kirjan tarinaan liittyvien keskustelujen jälkeen on aika käydä lasten kanssa keskustelua siitä, onko joku osoittanut heille ystävällisyyttä joskus tai ovatko he toimineet joskus epäitsekkäästi ottaen toisen huomioon toiminnassaan.

Keskustelujen jälkeen on tavoitteena, että jokainen lapsi voi tehdä kiitoskirjeen jollekin ystävälleen tai tutulleen, joka on ollut heille erityisen ystävällinen. Kirjan oppaassa neuvotaan kirjoittamaan kirje, mutta lapsiryhmän koostuessa 5-vuotiaista lapsista, toimintaa muunnetaan siten, että lapset piirtävät kuvan, johon opettaja kirjoittaa kiitosviestin.

8.4.2 Päätelmä

Tämän opinnäytetyön viimeisen kirjan kohdalla on selkeästi huomattavissa lasten kasvavan keskittymiskyvyn, he todella kuuntelevat ja keskittyvät kirjaan aivan eri tavalla kuin ensimmäisen kirjan kohdalla. He ovat kirjan lukemisen aikana ihan hiljaa, mutta kirjan päätyttyä kädet nousevat innokkaasti pyytämään puheenvuoroa tarinan toistamiseen.

Tässä kirjassa esiintyi monia eri eläimiä ja se innosti lapsia keskusteluun ja eri eläinten äänien toisteluun. Jokaisen pienryhmän kanssa, palataan yhä uudelleen kirjan sivuille ja toistellaan eläinten ääniä innokkaasti.

Keskusteluissa lasten kanssa kiitollisuudesta ja toisten huomioonottamisesta, siirtyvät lasten aiheet oman perheenjäsenten ympärille. Suurin osa pienryhmien lapsista oli kiitollisia vanhemmilleen, joko jostain heidän tekemästään asiasta tai sitten heidän antamastaan tavarasta. Huomioitavaa oli, että kun yksi lapsi ryhmässä kertoo olevansa esimerkiksi äidilleen kiitollinen hänen ostamastaan lelusta, seuraavat muut lapset samaa mallia. He tuovat esille myös niitä leluja, joita he ovat saaneet joltain kummalta vanhemmista tai isovanhemmiltaan. Koko lapsiryhmästä vain yksi lapsi tahtoo kiittää naapurin vanhempia lapsia siitä, kun he olivat eräänä päivänä pyytäneet tätä mukaansa leikkiin. Tämä oli mitä ilmeisimmin tehnyt lapsen suuren vaikutuksen.

Kaikkien lasten piirustuksen teksteineen asetettiin näyttille päiväkodin sisääntulo aulaan, josta vanhemmilla oli mahdollisuus nähdä ja kommentoida tuotoksia. Pitkää ja hyvää keskustelua käytiin juuri sen äidin kanssa, jonka poika oli tehnyt kiitoskirjeen naapurin lapsille. Pohdittiin, olisiko hyvä ratkaisu, jos lapsi kävisi antamassa kirjeen naapurin lapsille. Pohdinnoissa tultiin siihen tulokseen, että lapsi yhdessä vanhempiensa kanssa tekee päätöksen asiasta. Tämän lapsen kohdalla, tuli tunne että kirjan lukeminen ja siihen paneutuminen oli antanut enemmän kuin yksikään aikaisempi kirja tai sen ympärille rakennettu toiminta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyölle asettamani tavoite oli löytää toimintamalli, jolla kirjojen avulla voitaisiin tukea lapsen vuorovaikutuksellisuutta ja toisten kunnioittamista. Toisena tavoitteena oli tarkastella, voidaanko kirjoilla tukea lapsen sosiaalisia taitoja.

9.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Mielestäni onnistuin saavuttamaan tavoitteeni lasten vuorovaikutuksellisuuden lisäämisessä. Jokaisella toimintakerralla, lapset saivat olla pääosassa keskusteluis- sa ja heidän omaa pohdintaa kuunneltiin rauhallisessa ympäristössä. Pienryhmä tilanteet eivät olleet opettajajohtoisia, vaan pyrin viemään tuokioita eteenpäin las- ten omien ajatusten avulla. Useamman kerran, muutin etukäteissuunnitelmaa tuo- kioiden kulusta lapsista lähtevään suuntaan.

Esimerkiksi ensimmäisen kirjan, Milly Molly's Monday, kohdalla kirjan tavoit- teena on tukea erilaisuuden hyväksymistä, lapset kuitenkin lähtevät puhumaan erilaisista tunteista ja saavat aikaan valtavan hienoa pohdintaa asiasta. Tässä koh- din muutin suunnitelmaa ja otin seuraavan pienryhmän toimintaa mukaan *human emotion paddles*-nimiset apuvälineet, joiden avulla lasten oli helpompi nimetä eri tunteita.

Kuva 1. Human emotions paddles

Tavoite, jossa toivoin opinnäytetyöni antavan meille toimintamallin, jossa sai- simme lasten äänen kuuluviin arjessamme, onnistui vastoin kaikkia odotuksiani. Koin valtavaa onnistumisen tunnetta, kun huomasin, ettei oma negatiivinen suh- tautumiseni kirjojen sisältöön heijastunut lapsissa. He olivat innoissaan joka toi-

mintakerralla ja vaikka kirjan tarina ei antanut heille paljon materiaalia keskusteluille, antoi se meille kuitenkin monta hyvää hetkeä tärkeistä asioista puhumiselle.

Vaikken ollut suunnitellut minkäänlaista muuta toimintaa opinnäytetyöni ympärille, lasten innostus Millyä ja Mollyä kohtaan antoi henkilökunnalle idean toteuttaa Millyn ja Mollyn nukketeatteri. Jokainen lapsi valmisti opettajan opastuksella itselleen käsinuken askarteluovasta. Nuken toinen puoli oli vaalea Molly ja toinen puoli oli tummempi Milly. Tarkoituksena oli toteuttaa vielä yksi kirjoista nukketeatteriesityksenä, mutta valitettavasti lukuvuosi päättyi, ennen kuin ennätimme saada kaikki nuket valmiiksi. Kuitenkin ne lapsista, joiden nuket ensimmäisten joukossa valmistui, leikkivät omilla nukeillaan vapaan leikin aikana ja välillä he kertasivat kuulemiaan tarinoita leikeissään.

Käsinukkeprojektin lisäksi, lukuvuotemme keväthuhlassa, lapset esittivät vieraillemme Millyn ja Mollyn laulun ' *We may look different, but we feel the same* '

9.2 Haasteet

Opinnäytetyöni haasteeksi muodostui ehdottomasti pettymykseni kirjojen sisältöön. Koin välillä kovaakin motivaation puutetta, sillä tunne siitä ettei kirjojen sisältö vastaa annettua tavoitetta oli läsnä jokaisella toimintakerralla.

Opinnäytetyöni kirjoittamisen yhdeksi suurimmaksi haasteeksi nousi muiden tutkimusten puuttuminen. En löytänyt Millystä enkä Mollystä mitään aikaisempia tutkimuksia, en täältä Suomesta enkä ulkomailta. Myös puolueettoman, eikaupallisen tiedon löytäminen kyseisestä kirjasarjasta osoittautui vaikeaksi.

Jokaisen toimintakerran haaste oli saada ne hiljaisimmat ja englanninkielitaidoltaan heikoimmat lapset mukaan keskusteluun. He vaativat enemmän aikaa ja opettajan rohkaisua. Pidin kuitenkin hyvänä sekoittavat ryhmät niin, että joka ryhmässä oli taidoiltaan erilaisia lapsia, jotta myös niille innokkaille ja kielitaidoiltaan vahvemmille lapsille voitaisiin opettaa kuuntelemisen ja odottamisen taitoa.

Ajankäytön hallinta ja suunnittelu aiheutti alussa pohdintaa ja vasta muutamien toimintakertojen jälkeen, ymmärsin aloittaa toiminnan aikaisemmin, jotta onnistuisin luomaan kiireettömämmän tilanteen keskustelulle.

9.3 Relevanssi, validiteetti ja reliabiliteetti

Ahti Nyman (2010) muistutti tutkimustoiminnan perusteiden kurssilla tutkimuksen kolmesta tärkeimmästä ominaisuudesta, relevanssista, reliabiliteetista sekä validiteetista.

Jos tarkastelen opinnäytetyöni relevanssia, eli voidaanko tutkimusaiheittani tutkia juuri toiminnallisen tutkimuksen keinoin, on se mielestäni soveltuvin juuri tähän tutkimukseen. Varhaiskasvatuksen henkilökunta käyttää havainnointia työmenetelmänä päivittäin ja on siihen harjaantunut.

Pohdin aluksi, voitaisiinko tutkimusta viedä eteenpäin haastatteleamalla lapsia tai tekemällä heille kyselykaavakkeita. Mikäli toiminnallinen kieleemme olisi lasten äidinkieli, näin olisikin voitu toimia. Toiminnallisen kieleemme ollessa muu kuin lasten äidinkieli, vaikeutuu tutkimustulosten analysointi.

Opinnäytetyöni validiteettia lisää pitkä työkokemukseni varhaiskasvatuksen puolella sekä kokemus juuri tästä ryhmästä, jossa opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin.

Tämän lisäksi olin osallistunut ennen opinnäytetyöni suunnitelman laatimista, Laura Kirveen ja Maria Stoor–Grennerin, Vaasan kaupungin tarjoamalle luenolle 'Kiusaavatko pienetkin lapset'. Tämä luento antoi alkusysäyksen opinnäytetyöni aiheen valinnalle ja samalla aloitin tutustumisen eri lähteisiin ja kirjallisiin tuotoksiin liittyen aiheeseen.

Opinnäytetyöni reliabiliteettia eli luotettavuutta korostaa se, että toimintatutkimukseni on toistettavissa uudestaan samanlaisena ja tulokset pysyisivät samanlaisina. Jouni Tuomi (2007,150) jakaa kirjassaan reliabiliteetin sisäiseen ja ulkoiseen reliabiliteettiin. Sisäisellä reliabiliteetilla hän tarkoittaa tulosten pysyvyyttä, vaikka tutkimus toistettaisiin useaan kertaan. Ulkoisella reliabiliteetilla hän kuvaa ti-

lannetta, jossa tutkimus toistettaisiin muissa tilanteissa ja tutkimuksissa. Eriteltäessä näitä kahta, on tämän opinnäytetyön ulkoinen reliabiliteetti vahvempi kuin sisäinen. Mikäli sama toimintatutkimus toistettaisiin uudestaan ja uudestaan samalla ryhmällä, muuttuisi havainnoinnin tulokset lasten oppimisen myötä.

9.4 Eettisyys

Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt eettisyyteen toteuttamalla toimintaa lasten ehdoilla, suunnittelemalla toiminnan juuri heille ja muuttanut toimintaa opinnäytetyöni edetessä havaitessani, että lasten keskustelut spontaanisti veivät heidän kiinnostustaan jollekin ennalta suunnittelemattomaan suuntaan.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheena oli sosiaalisten taitojen tukeminen Milly ja Molly -kirjojen avulla. Pohtiessani asiaa, en havainnoissani voi tulla minkään muunlaiseen tulokseen, kuin että kirjat eivät onnistu tavoitteessaan. Voidakseen saavuttaa tavoitteensa, kirjat tarvitsevat valtavasti lisää apuvälineitä ympärilleen. Kirjat eivät valitettavasti toimi edes alustamaan lasten keskustelua tarinan sisältöön liittyvästä asiasta, sillä mielestäni yhdessäkään kirjassa ei millään tavalla tuotu selkeästi esille kirjan sanomaa.

Opinnäytetyöni antoi minulle ja henkilökunnallemme paljon pohdinnan aihetta. Olin äärettömän yllättynyt kirjasarjan saamasta positiivisesta huomiosta ulkomailta. Itselleni jäi kirjoista erittäin pettynyt olo ja opinnäytetyön loppuun saattaminen oli välillä vaikeaa, sillä kirjojen sisältö laski motivaatiota. Kirjat eivät yhdelläkään

kertaa onnistuneet saavuttamaan sitä tavoitetta mitä kirjailija oli kirjalleen asettanut.

Pohdimme asiaa eri näkökulmista ja aluksi mietinkin, että onko meillä niin suuret kulttuurierot, etteivät asiat sen vuoksi ole selkeämpiä. Onko mahdollista, että Uudessa-Seelannissa, josta kirjailija on kotoisin, lapsille erilaisuutta ovat eriväriset vaatteet ja erilaiset eväät lounaalla. En pohdinnoissani kuitenkaan tullut tällaiseen johtopäätökseen, sillä päiväkotia, jossa opinnäytetyö toteutettiin, on englanninkielinen päiväkotia ja sen henkilökunta koostuu erilaisista kulttuureista lähtöisin olevista ihmisistä ja silti tarinat jäivät heidänkin mielestään hyvin tyhjiksi.

Päiväkotimme toiminnassa kirjoilla ja niiden lukemisella, on suuri toiminnallinen arvo. Luemme lapsille päivittäin niin ryhmissä kuin yksittäin. Tämän vuoksi oli varsin luonnollista innostua toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksesta.

Kaikkien toimintaosioiden päätyttyä, pohdin pitkään olinko onnistunut vai en? Se mitä saavutin, oli vahvistus siitä, että lapsille pienryhmissä toimiminen ja osallisuus, ovat tärkeitä. He tarvitsevat rauhallisen hetken, jossa he voivat keskustella vertaisryhmissä ja tukea toinen toisiaan. Vaikka päiväkotimme ei tulisikaan jatkossa käyttämään Milly ja Molly -kirjoja opetusvälineinä, olemme silti saaneet uudenlaisen toimintamallin toteuttaa vuorovaikutuksellista pienryhmä toimintaa.

.

10.1 Jatkotutkimusaiheet

Läpi koko prosessin huomasin kiinnostukseni pienryhmätoimintaa kohtaan kasvavan. Erilaiset satujen ja draaman avulla toteutettavat lasten kasvun tukemiseen tähtäävät suunnitelmat herättivät kiinnostusta.

LÄHTEET

Ahonpää, T. & Paavola–Kinnunen, M. 1998. Sata vuotta lasten päivähoitoa Vaasassa 1898 - 1998. Vaasa. Ykkös - Offset Oy.

Brotherus, A. & Helimäki, E. & Hytönen, J. 1994. Opetus varhaiskasvatuksessa. Juva. WSOY

Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Vammala. Vammalan kirjapaino Oy.

Ekelund, G. 2007. Barn och böcker. Borås. Sjuhäradsbygdens tryckeri AB.

Furman, B. 2003. Muksuoppi, ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Heikkinen, H. 2007. Aaltola, J. & Valli, R. 2007. Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa 196 – 211. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I, Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Hänninen, S-L & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Juul, J. 2006. Itseluottamus ja itsetunto . Teoksessa Onnellinen lapsuus, kirja vanhemmille. 23- 24. Hansson, J. & Oscarsson, C. Italia. Litopat S.p.A Industria Grafica.

Juusola, Mervi. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Kirves, L. & Stoor–Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa, kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Helsinki. Fram.

Keltikangas–Järvinen, L.2010a. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. 2. Painos. Juva. WS Bookwell Oy.

Keltikangas–Järvinen, L. 2010b. Hyvä itsetunto. Helsinki. WSOY.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito, työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS-kustannus.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta. Finlexin sivuilla. Viitattu 24.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/>

L 16.3.1973/239. Laki lasten päivähoitosta. Finlexin sivulla. Viitattu 24.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/>

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Finlexin sivulla. Viitattu 24.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelu>

L 9.10.1992/734 asetus sosiaali- – ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Finlexin sivulla. Viitattu 24.8.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=734%2F1992>

L 20.12.1996/1128. Laki lasten kodinhoidon ja yksityisen hoidon tuesta.. Finlexin sivuilla. Viitattu 24.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yksityisen%20hoidon%20tuki>

Lyytinen H. & K. 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Pesästä lentoon, kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Sinkkonen, J. Helsinki. WSOY.

Milly and Molly. 2011. Viitattu 12.9.2011.
<http://www.milnymolly.com/Home/tabid/38496/Default.aspx>

Mäki, S. & Arvola, P. 2009a. Satu kantaa lasta. Porvoo. WS Bookwell Oy.

Mäki, S. & Arvola, P. 2009b. Tarina tukee lasta. Porvoo. WS Bookwell Oy.

Nyman, A. 18.8.2010. Tutkimustoiminnan perusteet [luento] Vaasa. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Onnismaa, E-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967 – 1989. Helsinki. Yliopistopaino.

Peltonen, A. & Kullberg–Piilola, T. 2005. Tunnemuksu. Saarijärvi. Saarijärven Offset.

Peltonen, R. 2011. Omahoitajuus [luento] Varhaiskasvatuksen pedagogiikan luento 24.1.2011. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Pittar, G. 2001a. Milly and Molly's Monday. Malaysia. Rhythm Consolidated Bernard.

Pittar, G. 2001b. Milly Molly and Beefy. Malaysia. Rhythm Consolidated Bernard.

Pittar, G. 2001c. Milly, Molly and Taffy Bogle. Malaysia. Rhythm Consolidated Bernard.

Pittar, G. 2001d. Milly Molly and What Was That? Malaysia. Rhythm Consolidated Bernard.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa: vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä. PS- kustannus.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva. WS Bookwell Oy.

Toimintatutkimus.2007. Virtuaali- ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.10.2011.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464158778/1194360111832/1194360447229.html>

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue, johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vaasan varhaiskasvatuksen visio. 2009. Viitattu 24.9.2011.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Lapset_nuoret/Varhaiskasvatuspalvelut__Paivahoito_/Arvopohja_ja_visio

Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Vaasan kaupunki. Viitattu 24.9.2011.
http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Lapset_nuoret/Varhaiskasvatuspalvelut__Paivahoito_/Arvopohja_ja_visio

Varhaiskasvatuskomitean muistio. 1999. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 24.8.2011. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/osa2.htm>

Vilén, M. & Vihunen, R. & Vartiainen, J. & Sivén, T. & Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY.

Wise at hearts contributors. 2009. Milestone projectin sivuilla. Viitattu 24.10.2011.
http://milestonesproject.com/images/uploads/Short_Submissions_List.pdf

Välimäki, A-L. & Rauhala P-L. 2000. Lasten päivähoidon taipuminen yhteiskunnallisiin murroksiin Suomessa. Stakes. Viitattu 30.10.2011.
<http://www.stakes.fi/yp/2000/5/005valimaki.pdf>